

Nikola VUJIČIĆ MA
Institut za kriminološka i sociološka istraživanja
istraživač saradnik

Prikazi

ORGANIZACIJA PRAVOSUĐA U REPUBLICI SRBIJI – REFORMSKI OKVIR I EU STANDARDI –

Milica Kolaković-Bojović (2018) *Organizacija pravosuđa u Republici Srbiji: reformski okvir i EU standardi*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja

Izdavačka delatnost Instituta za kriminološka i sociološka istraživanja, septembra meseca 2018. godine, obogaćena je monografijom *Organizacija pravosuđa u Republici Srbiji: reformski okvir i EU standardi*, autorke dr Milice Kolaković-Bojović, naučnog saradnika u pomenutom Institutu. Navedena monografija, koju su recenzirali prof. dr Stanko Bejatović, redovni profesor na Pravnom fakulteta Univerziteta u Kragujevcu, dr Ivana Stevanović, viši naučni saradnik i direktor Instituta za kriminološka i sociološka istraživanja i dr Veljko Turanjanin, docent na Pravnom fakultetu Univerziteta u Kragujevcu, predstavlja delo koje ima značaj za širu naučnu i stručnu zajednicu i to pre svega zbog njegove sadržine, sistematike izlaganja, ali i kompetentnosti autorke, koja se problematikom reformskih procesa Republike Srbije na putu ka priključenju Evropskoj Uniji, predano bavi godinama unazad, te je u tom smislu svu svoju energiju usmerila na prenošenje adekvatnih informacija čitaocu koji želi detaljnije da sagleda predmetnu materiju.

U periodu kada se pravni pisci hvale brojem napisanih stranica i svoja dela mere više kvantitativno (brojem napisanih, odnosno prepisanih stranica) a ne kvalitativno, knjiga koja je napisana perom autorke na nešto malo više od 250 stranica, čini se da predstavlja pravu meru, odnosno bavljenje suštinom problema. Drugim rečima, autorka se ne bavi istorijskim kontekstom, već sagledava realno vreme i pravce kretanja srpskog pravosuđa u budućnosti.

Sama monografija, sastoji se od dve velike celine: Osnovi organizacije pravosuđa u Republici Srbiji i EU integracije kao strateško-dinamički okvir reforme pravosuđa u Republici Srbiji. U okviru prve celine, ukazano je na normativni i institucionalni okvir organizacije pravosuđa u Republici Srbiji, pri čemu se autorka osvrnula i na Poglavlje 23 kao strateški okvir reforme pravosuđa. Pored detaljne analize organizacije i nadležnosti sudova i tužilaštava, pažnja je posvećena i Visokom savetu sudstva, Državnom veću tužilaca, Ministarstvu pravde, Pravosudnoj akademiji, Državnom pravobranilaštvu, javnim izvršiteljima, javnim beležnicima, posrednicima (medijatorima) i advokaturi. Opisani deo, koji je autorka u uvodnom delu označila statičkom komponentom pravosuđa, dobrim delom predstavlja materiju kojoj se poslednjih godina pridaje određeni značaj na Pravnim fakultetima u zemlji, kroz predmete poput Ustavnog, odnosno Pravosudnog organizacionog prava i u tom smislu bi mogao poslužiti kao dobra osnova ne samo studentima prava, već i diplomiranim pravnicima za pripremu pravosudnog ispita.

Dinamičkoj komponenti pravosuđa, posvećen je drugi deo monografije, u kome autorka posebnu važnost pridaje osnovnim principima organizacije i reforme pravosuđa: nezavisnost, nepristrasnost, odgovornost, stručnost i efikasnost. Ono što u ovom delu predstavlja poseban kvalitet, jesu naponi autorke da pomenute principe ne sagleda samo sa teorijskog aspekta, već i sa aspekta Akcionog plana za već pomenuto Poglavlje 23, te određenih preporuka i stavova, kako Venecijanske, tako i Evropske komisije. Spremnost autorke da jasno, odnosno na nedvosmislen način istakne svoje viđenje problematike promene ustavu, možda je najbolje uočljiv u svojevršnim osvrtu koji je dat u delu *Perspektive, mogući i verovatni ishodi ustavnih promena*, gde se između ostalog navodi:

(..) „Reflektovano na savremene događaje, pravosudni neokarde-ljizam fokus ustavnih reformi prenosi sa balansiranja ovlašćenja tri grane državne vlasti i sprečavanja političkih uticaja na rad pravosuđa, na teren prihvatanja ili odbijanja zahteva za povlačenjem, ne politike, već države iz pravosuđa. Ovo je vidljivo, kako iz banalnih zahteva pojedinih predstavnika struke da se odustane od ustavnog određenja suda kao državnog organa, tako i iz insistiranja za prekidanjem svih veza između parlamenta, kao stožera predstavničke demokratije i pravosuđa kao poslednje linije odbrane kako javnog interesa, tako i sloboda i prava građana koji su članove parlamenta izabrali.

Ova zamena teza eliminaciju političkog uticaja na pravosuđe postovećuje sa njegovim odrođavanjem od građana kao jedinih nosilaca suverenosti i jedinih koju tu suverenost, u skladu sa čl. 2 Ustava RS, prenose na izabrane predstavnike. Negiranje prava izabranih predstavnika

građana da, neposredno ili putem izabranih eksperata, održavaju balans između parlamenta kome je suverenost neposredno prenetu posredstvom izbora u parlamentu i sudske vlasti, dovela bi do toga da ova, treća vlast, prisvaja suverenost od građana i vrši je suprotno slobodno izrađenoj volji građana”.

Kada je reč o kvalitetu pravde, odnosno preduslovu ujednačenosti sudske prakse na nivou svih sudova u zemlji, čini se da je posebno važno ono što je istaknuto, a to je da postoji neophodnost postojanja sveobuhvatnih, centralizovanih, sistematičnih, dostupnih i jednobraznih baza propisa i sudske prakse. Ovo je posebno važno, jer je neujednačenost prakse nešto što je vidljivo u sudskim postupcima, čak i u onim u kojima je zakonodavac jasno definisao pravila. Stoga, moglo bi se reći da je važnost ovakvih baza od još većeg značaja kada je reč o tzv. *kaučuk normama*, koje bi trebalo izbegavati prilikom donošenja propisa, ali koje očigledno nekada predstavljaju neminovno zlo. Ovakve baze, koje su pre svega donete da olakšaju rad drugim strukama, pre svega advokatskoj, postoje nekoliko godina unazad i jednim delom su dale odlične rezultate, te u tom smislu, autorka polazi od ispravnog stanovišta da „važna prednost lako dostupnih propisa i sudske prakse, leži i u podizanju kvaliteta obuke budućih nosilaca pravosudnih funkcija, advokata i državnih službenika odgovornih za primenu prava”, pri čemu se u III glavi detaljno bavi analizom stručnosti nosilaca pravosudnih funkcija.

Govoreći o efikasnosti pravosuđa, u monografiji se polazi od definicije koja je data u Nacionalnoj strategiji reforme pravosuđa za period od 2013. do 2018. godine, odnosno ono je definisano kao „pravosudni sistem u kome se delotvorno upravlja i racionalno koriste resursi, po predmetima postupa i sudi u razumnim rokovima, u zakonito propisanom postupku, uz poštovanje ljudskih i manjinskih prava i sloboda, zagarantovanih, kako domaćim, tako i međunarodnim propisima”. Detaljni statistički podaci, tabelarni prikazi i šeme koje su date u ovom delu monografije, pored preglednosti i lakoće sagledavanja podataka, jasno ukazuju na (ne)efikasnost pravosuđa u Republici Srbiji.

Monitoringu i evaluaciji pravosudne reforme u Republici Srbiji, posvećeno je poslednje poglavlje u knjizi, pri čemu autorka, u svom maniru, umesto predloga i zaključaka, koje je kroz celo delo na odgovarajućim mestima davala, na jedan slikovit način opisuje problem organizacije pravosuđa u Republici Srbiji. *Albuerki* je deo koji bi, da je reč o romanu, a ne stručnoj monografiji, trebalo da stoji na poleđini monografije, kao deo koji bi trebalo da privuče pažnju čitaocu, budući da je na jedan slikovit način jasno opisana problematika ne samo pravosudnog sistema, već našeg društava u celini.

Najzad, na samom kraju, nije z goreg pomenuti da je promocija ove publikacije održana u prostorijama Pravosudne akademije, u nedelji u kojoj je održan i Međunarodni sajam knjiga u Beogradu, pri čemu je ovoj promociji prisustvovao veliki broj akademskih građana, cenjenih profesora i uvaženih praktičara. Budući da pisac ovog prikaza polazi od stava da se ne samo mudrost, već i adekvatno znanje i stručnost, stižu godinama, dozvoliće sebi da ovo pisano izlaganje završi citatom jednog od recenzenata monografije, prof. dr Stanka Bejatovića, koji između ostalog navodi:

(..) „Stručna zasnovanost sistematike, validna teorijska gledišta, svestranost razmatranja, kritička analiza normativnih rešenja i praktične primene, obezbeđuju naučni i stručni nivo koji tekst čini aktuelnim i originalnim. (..) Teorijska objašnjenja najvećeg broja predmetnih pitanja čine monografiju aktuelnom literaturom kako za daljnja doktrinirana proučavanja, tako i za pravilnu primenu zakonskih propisa u pravosudnoj praksi, a predlozi de lege ferenda, osmišljeni i decidni, mogu biti od velike pomoći i idejnim tvorcima normi ove pravne oblasti“.